

אזור מישור החוף

נחל חדרה

חופים

מילים : נתן יונתן

לחן : נחציה היימן

על השיר:

כל הנחלים זורמים אל הים? מתברר שלא כולם. נחל חדרה, למשל, שזורם קרוב לעיר, מגיע רק כמעט עד הים. כשזרימת המים נחלשת בקיץ, הנחל מחלחל בחול ולמעשה "נבלע" כמה מטרים מקו המים. בשנת 1943, כשהמשורר נתן יונתן היה בן 20, הוא השתתף באימונים של הפלמ"ח, שנערכו לא רחוק מהנחל.

כשהיה לו זמן, הוא טייל עד החוף – והופתע לגלות איך הנחל מסתיים בפתאומיות. בעקבות זאת הוא כתב את השיר "חופים", שמספר על התופעה הטבעית שראה, אבל גם רומז לרגשות של בני אדם, שמתגעגעים לקרובים ולחברים שחסרים להם וגם לשנות הנעורים שהיו וחלפו. נחום היימן הלחין את השיר והוא הפך למפורסם, מוכר ואהוב. נהוג לשיר אותו בטקסי זיכרון מאחר שהוא מעורר רגשות ומתאר געגועים למשהו שמסתיים מוקדם מהצפוי.

מטרות השיעור

1. היכרות עם הנחלים בישראל
2. להכיר ולהבין את מרחבי אגני הניקוז ושפכי הנחלים בישראל
3. להכיר תופעת זיהום נחלים ולעודד שמירה על נחלי הארץ
4. הכרות עם סגנון בלדה ישראלית
5. זיהוי מטאפורות בטקסט

מהלך השיעור

פתיחה

השמעת והקראת השיר "חופים" ודיון על המושגים המופיעים בו.
הקרנת תמונות ומפה של ארץ ישראל וזיהוי אזור חוף הים התיכון במפה.

הסבר על נחלים הזורמים לחופי הים התיכון ולכיוונים אחרים. (כמו : בקעת הירדן, כנרת, החולה, ים המלח).

שאלות לדיון :

- אילו מושגים גאוגרפים מוזכרים בשיר?
- מה הקשר בין צדף לבית?
- חלקו את מישור החוף לאזורי משנה ותחמו כל אזור.
- ספרו כמה נחלים נשפכים לים התיכון ורשמו שמותם מצפון לדרום.
- הסבירו מי מבין ה"ימים" הבאים ראוי להיקרא ים : ים התיכון, ים המלח, ים סוף, ים כינרת?
- הסבירו : מי מבין הנחלים הנשפכים לים התיכון הוא נחל אכזב ומי נחל איתן?

קשר טקסט מוזיקה

השיר חופים הוא מעין בלדה: סיפור המספר את תחושות המלחין וגעגועיו דרך שימוש בהאנשה.

מהי האנשה? - האנשה היא ציור לשוני המציג את החי, הדומם, הצומח, רעיון כלשהו או תכונה כיצור אנושי.

האזינו לביצוע של חוה אלברשטיין לשיר.

- מצאו בשיר שימוש בהאנשה (לב שבור, שר לבדו, שרים לו נעוריו)

השיר בנוי משני בתים ללא פזמון.

- האם ישנם חרוזים בשיר?
- האזינו לשיר והרימו יד בסיום כל משפט.
- האם המשפטים שווים באורכם?
- איזו תחושה נוצרת בשיר ללא חרוזים ומשפטים שלא שווים באורכם? (תחושת סיפור/ בלדה)
- למה מתגעגעים החופים והצדפים בשיר?
- קראו את המשפט : "ורק הים שר לבדו שם את שיריו
כך בין צדפי לבו של האדם
שרים לו נעוריו"
מה מסמל הצדף בשיר?
- למה אתה מתגעגע?

פעילות מיני חקר

- חלקו את הכיתה לקבוצות קטנות, כל קבוצה תבחר נחל מסוים.
(למשל, נחל הירקון, נחל אלכסנדר, נחל געתון)
- כל קבוצה תענה על שאלות חקר המוצעות כאן ועל שאלות נוספות שמסקרנות אותם.
מיקום הנחל ומאפייניו
- מצאו את המיקום המדויק של הנחל במפה.
- אילו יישובים נמצאים בקרבת הנחל? ציינו את מקומם ביחס לנחל ע"י ציון כיוון כגון 'מצפון לנחל'.
- באילו אזורים גאוגרפיים הנחל זורם (לדוגמא מוצא הנחל הרי יהודה, זורם דרך שפלת יהודה שפך הנחל במישור החוף הדרומי)
- האם הנחל הוא נחל איתן או נחל אכזב? מה מקור המים הזורמים בו?
- האם הנחל מתפתל או זורם ישר? כמה יובלים מתנקזים אל היובל הראשי?
- אילו סוגי זיהום ניתן למצוא בנחל? (פלסטיק, כימיקלים, שפכים)
- כיצד תיירות משפיעה על הנחל? האם קיימות עונות תיירות מרכזיות?
- מה הביא לצורך בשיקום הנחל?
- כיצד משקמים את הנחל?
- מי לוקח אחריות על תהליך השיקום? (ממשלתיים, ציבוריים, פרטיים)
- האם קיימות תוכניות לשימור וניהול הנחל?
- כל קבוצה תציג את התוצר שלה בפני הכיתה.

דיון כיתתי

- מה ההבדלים בין הנחלים שנחקרו?
- איך אנחנו יכולים לתרום לשמירה ולשיקום נחלים?
- סיכום והפקת לקחים

נספח למורה

רשויות ניקוז ונחלים בישראל

זיהום הים התיכון וחופין פורטל עובדי הוראה

נופים וסביבה באגן הים התיכון פורטל עובדי הוראה - יחידת הוראה מתקשבת

המשרד להגנת הסביבה - חוף מעשה במחשבה תחילה (לימוד שינוי דפוסי ההתנהגות של הישראלי בחוף).

תוכנית חוף נקי

הרחבה למורה למוזיקה

משפטים מוזיקליים- פתוח סגור

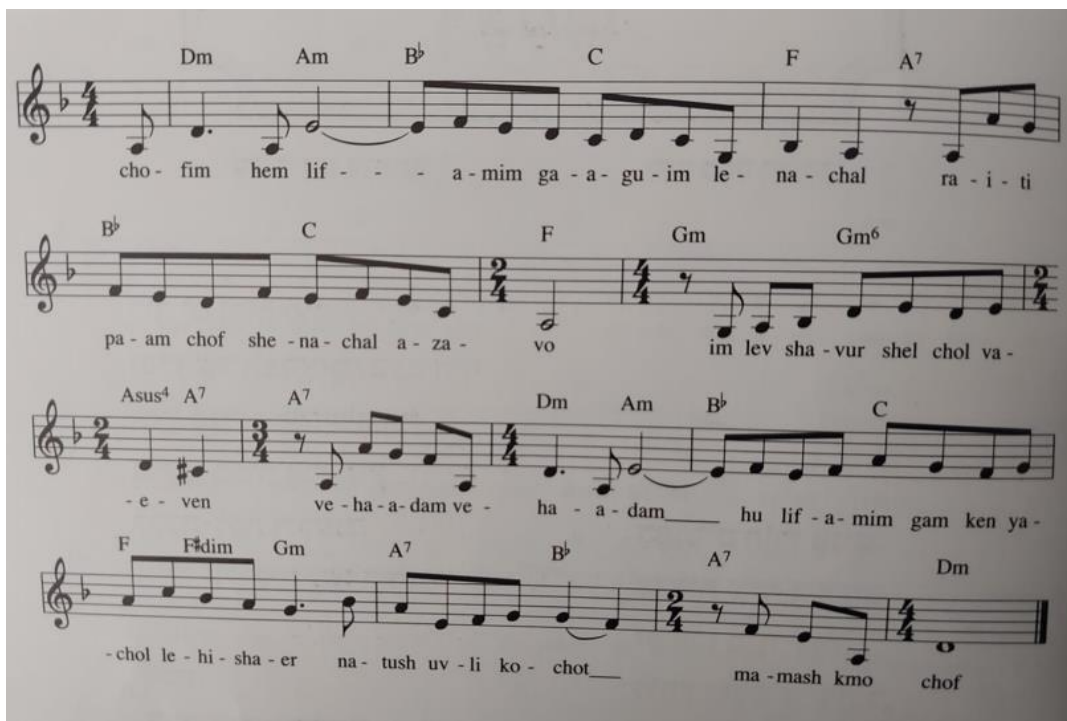
- בשיר חופים משפטים לא שווים באורכם.
האזינו לשיר ביצוע שלישית המעפיל
- כמה משפטים מוזיקליים ישנם בכל בית?
סמנו בסוף כל משפט סגור- סימן סגור
ובסוף משפט פתוח- סימן פתוח.
- שימו לב בתווים כיצד מתחיל ומסתיים השיר.

משקל מתחלף

- בשיר ישנם משקלים מתחלפים. נסו לנצח את משקל השיר לפי הסדר הבא:

4	4	4	4	2	4	2	3	4	4	4	2	4
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

cho - fim hem lif - - a - mim ga - a - gu - im le - na - chal ra - i - ti

pa - am chof she - na - chal a - za - vo im lev sha - vur shel chol va -

- e - ven ve - ha - a - dam ve - ha - a - dam hu lif - a - mim gam ken ya -

- chol le - hi - sha - er na - tush uv - li ko - chot ma - mash kmo chof

ביצועים נוספים להשוואה: ביצוע שלישית המעפיל ביצוע עדן מאירי ומירי אלוני